

Skierniewice, dnia 17 czerwca 2020 roku

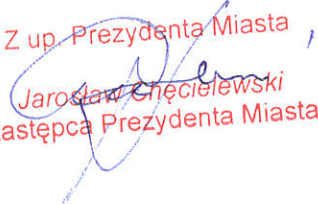
**PREZYDENT MIASTA
SKIERNIEWICE**

Sz. P. Andrzej Melon
Przewodniczący
Rady Miasta Skierniewice

KP.4120.2.2020

W załączeniu przekazuję sprawozdanie z realizacji „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Skierniewice” na lata 2018-2019.

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. z realizacji ww. programu sporządzane jest co dwa lata sprawozdanie, które przedstawia się Radzie Miasta.

Z up. Prezydenta Miasta

Jarosław Gnęciński
Zastępca Prezydenta Miasta

Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Opieki
nad Zabytkami Miasta Skierniewice
na lata 2018-2019

Spis treści

1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA SPRAWOZADANIA Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SKIERNIEWICE	3
2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SKIERNIEWICE NA LATA 2018-2022	3
3. OKRES CZASOWY OBEJMUJĄCY SPRAWOZDANIE	5
4. CELE, KIERUNKI, DZIAŁANIA	5
Działanie I – Zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego	5
Działanie II – Kreowanie poczucia tożsamości regionalnej	13
Działanie III – Rozwój turystyki w oparciu o walory krajobrazowe i historię obszaru.....	15
9. PODSUMOWANIE	16

1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA SPRAWOZADANIA Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SKIERNIEWICE

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2020 poz. 282, 782) jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa i obywateli (właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych). Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Ustawa nakłada na gminy obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców.

Artykuł 87 ust. 1 w/w ustawy obliguje prezydenta do sporządzania na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami.

Ustawa określa, że program ma na celu w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy w właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wywiązując się z ustawowego obowiązku, Rada Miasta w Skierniewicach Uchwałą Nr XLVI/10/2018 z dnia 18 stycznia 2018 roku przyjęła Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Skierniewice na lata 2018-2022.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2020 poz. 282, 782) z realizacji programu Prezydent sporządza co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia Radzie Miasta.

2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SKIERNIEWICE NA LATA 2018-2022

Głównym założeniem sporządzanego dokumentu jest zamierzone modelowanie indywidualnego, lokalnego dziedzictwa kulturowego i eksponowanie jego zasobów, co przyczyni się do propagowania dorobku kultury materialnej i niematerialnej, zacieśniania więzi lokalnych, podtrzymywania obyczajów i podniesienia atrakcyjności Miasta Skierniewice.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. z 2020 poz. 282, 782) prezydent jest zobligowany do założenia Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Skierniewice i zgodnie z wytycznymi Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie przyjęcia jej decyzją Prezydenta Miasta Skierniewic oraz sporządzania na okres 4 lat Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Skierniewice.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Skierniewice na lata 2018-2022 zakłada, że celem nadrzędnym jest przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych, rewaloryzacyjnych, renowacyjnych i remontowych zabytkowych obszarów i obiektów.

Tak sprecyzowany cel główny potrzebuje silnego analitycznego współdziałania i zaangażowania jednostek instytucji odpowiedzialnych za ochronę zabytków, propagowanie kultury, edukację oraz poprawę stanu zabytków.

Pozwoli to na:

- wznowienie zintegrowanych, kompleksowych działań zmierzających do zahamowania degradacji dziedzictwa kulturowego,
- ujednolicenie systemowych działań renowacyjnych i rewaloryzacyjnych,
- poprawę walorów i wartości obszarów i obiektów zabytkowych oraz ich wykorzystanie dla rozwoju turystyki i propagowanie dziedzictwa i krajobrazu kulturowego,
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa regionalnego i lokalnego,
- wzmocnienie więzi społeczności lokalnych,
- właściwe zdyskontowanie środków finansowych z wykorzystaniem funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Podjęcie systemowych działań dotyczących wszystkich wymienionych elementów składających się na dziedzictwo kulturowe pozytywnie wpłynie na rezultat docelowy, jakim jest podniesienie rangi zabytków.

Ochrona zabytków oznacza działania organów administracji publicznej mające na celu m.in. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających zachowanie zabytków, właściwe zagospodarowanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek ich wartości. Zadaniem władz samorządowych jest również uwzględnianie zadań ochronnych we wszystkich dokumentach planistycznych oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz.U. z 2020 poz. 282, 782) wyróżnia ochronę obiektów i obszarów zabytkowych sprawowaną przez administrację publiczną i opiekę nad zabytkami scedowaną na właścicieli lub posiadaczy zabytków. Zatem z mocy prawa udział w działaniach ochronnych, pracach ratowniczych i zapobiegawczych został powierzony organom władzy państwowej wszystkich jednostek, od Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego po wójta, właścicieli oraz posiadaczy zabytków. Odpowiedzialność jednostek poszczególnych szczebli administracyjnych dodatkowo regulują ustawy dotyczące jednostek samorządowych. Ustawa o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 512, 1571, 1815) w art. 14 pkt 1 ust. 3, odpowiedzialność za kulturę, ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami ceduje na samorząd województwa. Z kolei ustawa o samorządzie powiatowym z dnia 5 czerwca 1998 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 920) w art. 4 pkt 1 ust. 7 określa odpowiedzialność powiatu za zadania publiczne z zakresu kultury i ochrony zabytków. Zapisy art. 7 pkt 1 ust. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713) zadania obejmujące ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami przypisują urzędowi gminy.

Zakładanym rezultatem wdrażania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Skierniewice na lata 2018-2022 jest polepszanie stanu obszarów i obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków przyjętej decyzją Prezydenta Miasta Skierniewice, podniesienie ich roli m. in. poprzez promocję najcenniejszych obszarów gminy oraz kształtowanie produktów regionalnych i wzmocnienie tradycji etnograficznych, co wpłynie na aktywizację mieszkańców w działaniach na rzecz zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Narzędziem zmierzającym do osiągnięcia założonych efektów jest ustalenie możliwości pozyskiwania środków finansowych na działania związane z zachowaniem materialnego i niematerialnego dziedzictwa Miasta Skierniewice.

3. OKRES CZASOWY OBEJMUJĄCY SPRAWOZDANIE

Sprawozdanie z Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Skierniewice 2018-2022 obejmuje okres sprawozdawczy za lata 2018-2019.

4. CELE, KIERUNKI, DZIAŁANIA

Z „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Skierniewice” wynika, że zasoby unikatowego dziedzictwa kulturowego w dobie gospodarki rynkowej posiadają nie tylko wartość historyczną, ale także wymierną wartość ekonomiczną, decydującą o potencjale rozwojowym Miasta Skierniewice. Zamierzone gospodarowanie tymi zasobami i ich skuteczne eksploatowanie w połączeniu z promocją może przyczynić się do rozkwitu Skierniewic.

Dziedzictwo kulturowe materialne (zabytki, szlaki kulturowe) i niematerialne (tożsamość, twórczość, historia) w dużej mierze kształtują świadomość społeczności oraz współczesną kulturę. Dlatego też należy je zachować, chronić i pielęgnować ze szczególnym uwzględnieniem elementów decydujących o tożsamości i specyfice lokalnego dziedzictwa. Program wskazuje jeden cel strategiczny i jeden cel operacyjny:

Cel strategiczny

Efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego Skierniewic

Cel operacyjny

Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego

W Programie wskazano ponadto 3 główne działania, w ramach których przedstawiono szereg zadań, a ich realizację opisano poniżej.

Działanie I – Zachowanie ciągłości dziedzictwa kulturowego

„Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Skierniewice” wskazuje, iż w celu utrwalenia cennego postindustrialnego dziedzictwa kulturowego Miasta Skierniewice powinny zostać stworzone odpowiednie warunki i tryb postępowania wspierające prowadzenie dalszych prac rewitalizacyjnych, rewaloryzacyjnych i remontowych obszarów i obiektów zabytkowych. Celowe jest podejmowanie działań w celu dalszego pozyskiwania funduszy ze środków zewnętrznych.

Zadania:

Rewitalizacja historycznego centrum Miasta Skierniewice

Podejmuje się wszelkie działania w celu kontynuacji prowadzonych złożonych prac zmierzających do dalszej odnowy historycznego układu urbanistycznego Skierniewic. Prace nadal należy prowadzić kompleksowo z uwzględnieniem elementów społecznych procesu rewitalizacji. Nowo powstała przestrzeń publiczna powinna być udostępniona lokalnej społeczności i wykorzystywana na funkcje kulturalne, turystyczne i społeczne.

W 2018 r. podjęto działanie w ramach procesu rewitalizacji historycznego centrum Miasta Skierniewice obejmującego rewaloryzację drewnianego dworku Konstancji Gładkowskiej (budynek dawnej Izby Historii

Skierniewic). W roku 2018 przyznano środki na „Projekt budowlany remontu zabytkowego drewnianego dworku Konstancji Gładkowskiej w Skierniewicach”, który był realizowany od 16 sierpnia 2018 do 15 grudnia 2018. Celem zadania było przygotowanie dokumentacji projektowej, będącej podstawą do zaplanowania remontu dworku oraz pozyskiwania środków na tę inwestycję. Dworek nie był do tej pory remontowany, a ze względu na bardzo zły stan techniczny, niezbędne jest przeprowadzenie remontu kapitalnego, przywracającego dawną świetność. Po wyremontowaniu planuje się prowadzenie w nim działalności, polegającej na wielostronnej współpracy instytucji kultury, stowarzyszeń, fundacji itp. w zakresie organizowania wystaw artystycznych i wernisaży, koncertów, projekcji filmów, inicjatyw parateatralnych, spotkań literackich oraz spotkań umożliwiających kontakt zainteresowanych (zwłaszcza młodzieży) z wybitnymi artystami, kolekcjonerami itd.

Rewitalizacja obszarów powojennych

Rewitalizacja historycznej przestrzeni Skierniewic zgodnie z procesem działań rewitalizacyjnych powinna być powiązana ze zmianami funkcjonalnymi oraz poszerzeniem zakresu usług dla społeczności lokalnej. Prowadzony przez Miasto Program Rewitalizacji na lata 2016-2022 zakłada m.in. remont i adaptację zabytkowego budynku koszarowego na potrzeby Muzeum Historycznego w Skierniewicach. Celem tego projektu jest zwiększenie dostępności oraz rozwój zasobów kulturowych miasta. Inwestycję zrealizowano za kwotę 7.043.941,07 zł, z czego aż 4.531.407,26 zł miasto otrzymało z budżetu Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego.

Muzeum Historyczne Skierniewic (w organizacji) zostało utworzone jako samorządowa instytucja kultury 18 stycznia 2018 r. uchwałą Rady Miasta Skierniewice nr XLVI/9/2018 (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2018 r., poz. 661). 6 października 2018 roku Prezydent Skierniewic uroczystie otworzył siedzibę Muzeum Historycznego Skierniewic, znajdującą się w zrewitalizowanym zabytku koszarowym.

24 stycznia 2019 r. Uchwałą nr IV/11/2019 Rady Miasta Skierniewice połączono samorządowe instytucje kultury: Muzeum Historyczne Skierniewic (w organizacji) i Izbę Historii Skierniewic w jedną instytucję pn. Muzeum Historyczne Skierniewic (w organizacji).

Muzeum Historyczne Skierniewic mieści się obecnie w dawnym budynku koszarowym, użytkowanym w XIX wieku jako lazaret. To budynek zabytkowy, przynależący do historycznego zespołu koszar armii rosyjskiej. Obiekt ten został wybudowany w 1890 roku wg projektu Aleksandra J. Woyde i zlokalizowany jest pomiędzy ul. Stefana

Batorego a ul. 26 Dywizji Piechoty. Obiekt po rewitalizacji zachował dawny klimat miejsca, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokich standardów nowoczesnego wyposażenia.

Wnętrze budynku zostało podzielone na trzy strefy funkcjonalne: wejściowo-informacyjną, wystawowo-edukacyjną oraz biurowo-magazynową. Zadbano o klimat akustyczny wnętrza. Aby zminimalizować pogłos w pomieszczeniach, w płaszczyznach ścian i stropów, wykonanych z gładkich, odbijających dźwięk materiałów (szkło i beton), dokonano szeregu nawierceń o zmiennej głębokości w betonie i szkłe, co zapobiega odbiciom fal dźwiękowych. Miejscowo zastosowano podwieszone ekrany akustyczne z materiałów odbijających dźwięk. Kolorystyka wnętrza została wykonana w gradacjach ciepłej bieli i szarości, zestawionych z kolorem drewna barwionego.

Muzeum, pełni obecnie rolę skarbnicy lokalnej pamięci, dzięki zróżnicowanym zbiorom i materiałom multimedialnym łączy elementy narracyjne z klasycznym modelem, proponując wieloaspektowe spojrzenie na historię miasta na podstawie bogatych zbiorów fotograficznych, archeologicznych, biograficznych, etnograficznych, historycznych, martyrologicznych, militarnych, przyrodniczych, sztuki, technicznych. Zbiór zabytków Muzeum Historycznego Skierniewic ma charakter otwarty – w dedykowanych przestrzeniach chronologiczno-tematycznych mogą znaleźć miejsce kolejne, pozyskiwane od kolekcjonerów i z innych źródeł eksponaty.

W swojej ofercie Muzeum proponuje nie tylko zwiedzanie obiektu, ale też szerokie spektrum usług o charakterze edukacyjnym, związanych z organizacją koncertów, konferencji i spotkań, zwłaszcza o charakterze inicjatyw służących wzmacnianiu poczucia tożsamości.

Prowadzone działania rewitalizacyjne są wzorcowe w skali regionu, województwa i kraju. Są wzorem dobrych praktyk z zakresu rewitalizacji zdegradowanych terenów powojennych.

Rewitalizacja terenów pokolejowych

Parowozownia Skierniewice podejmuje działania w celu odnowy terenów pokolejowych posiadających cenną strukturę zabytkowego układu rozplanowania zespołu dworca i parowozowni. Aplikowane są środki finansowe pochodzące m.in. z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, pozwalające uzyskać dotacje na prace konserwatorskie w obrębie zabytkowej parowozowni. W latach 2018-2019 w Parowozowni Skierniewice wykonano roboty budowlane oraz prace porządkowe o wartości ponad 342 tys. zł.

Wykaz prac lub robót budowlanych wykonanych w Parowozowni Skierniewice w okresie 2018-2019, z podaniem wielkości nakładów finansowych oraz źródeł dofinansowania otrzymanego ze środków publicznych:

Rok	Zakres przeprowadzonych prac	Poniesione wydatki	Dotacje ze środków publicznych
2019	Adaptacja zabytkowych obiektów do celów muzealnych i realizacji projektów kulturalnych (naprawa układu torowego)	25 848,12 zł	16 800,00 zł, UM Skierniewice
2019	Rewitalizacja i przystosowanie do celów muzealnych Parowozowni Skierniewice – prace ratownicze polegające na remoncie zespołu d. stacji wodnej – łaźni z 1858 r. (etap I)	44 159,68 zł	25 000,00 zł, UM Skierniewice
2019	Skierniewice, Zespół Lokomotywni – hala parowozowa (XIX w.): kontynuacja odbudowy zniszczonego dachu hali parowozowej (światlik nad kanałami 4-5)/ Rewitalizacja i przystosowanie do celów muzealnych Parowozowni Skierniewice – prace ratownicze polegające na kontynuacji remontu zniszczonego dachu XIX. hali parowozowej (odbudowa światlika dachowego nad kanałami 4-5)	129 401,46 zł	60 000,00 zł, MKiDN 45 000,00 zł, UMWŁ
2018	Wolontariusze dla skierniewickiej Parowozowni – prace porządkowe jako forma podtrzymania patriotycznej postawy wobec zabytków polskiego kolejnictwa (prace porządkowe)	22 074,78 zł	15 000,00 zł, NID
2018	Adaptacja zabytkowych obiektów do celów muzealnych i realizacji projektów kulturalnych (naprawa układu torowego)	26 074,29 zł	20 000,00 zł, UM Skierniewice
2018	Rewitalizacja i przystosowanie do celów muzealnych Parowozowni Skierniewice – prace ratownicze polegające na kontynuacji remontu zniszczonego dachu XIX. hali parowozowej (połąc zewnętrzna, kanały 21-23)	94 751,49 zł	61 600,00 zł, UMWŁ

W Parowozowni Skierniewice w okresie 2018-2019 podtrzymywano i rozpowszechniano polską tradycję narodową i państwową, a także wzmacniano tożsamość lokalną oraz regionalną.

Parowozownia i zgromadzone w niej zbiory były udostępniane publicznie, nieodpłatnie przez cały rok:

- w stałych, ogłaszanych corocznie terminach imprez (Dni Otwarte, Noc Muzeów, Europejskie Dni Dziedzictwa; Dni Transportu Publicznego, Skierniewickie Święto Kwiatów, Owoców i Warzyw, lekcje muzealne, rajdy i inne) - bez dokonywania rezerwacji;
- w innych dowolnie wybranych terminach z możliwością dopasowania indywidualnego programu zwiedzania – po dokonaniu wcześniejszej rezerwacji.

Zwiedzającym była zapewniona fachowa obsługa przewodnicka oraz bezpłatne materiały informacyjne (broszury i foldery tematyczne, foldery promujące region, osobne opisy wybranych eksponatów itp.).

Poza możliwością klasycznego zwiedzania z przewodnikiem, Parowozownia była również nieodpłatnie udostępniana publicznie w stałych, ogłoszonych corocznie terminach na potrzeby szerokiego spektrum wydarzeń kulturalnych: koncerty, spektakle teatralne, wieczory literackie. Organizowano ponadto okolicznościowe wystawy, plenery fotograficzne, rekonstrukcje historyczne. W Parowozowni organizowano lekcje dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i średnich z zakresu historii kolei w regionie oraz z zakresu bezpieczeństwa na terenie i w pojazdach kolejowych. Wnętrza Parowozowni i zgromadzona w niej kolekcja były okazjonalnie użyczane dla produkcji filmowych i telewizyjnych oraz na potrzeby realizacji audycji telewizyjnych promujących region, filmów dokumentalnych i etud szkolnych. Liczba osób korzystających bezpłatnie z oferty związanej z Parowozownią wzrasta. W latach 2018-2019 obiekt zwiedziło ok. 6000 osób rocznie (liczba odwiedzających jest rejestrowana poprzez wydawanie numerowanych, bezpłatnych biletów pamiątkowych).

Promocja zrewitalizowanych obszarów Miasta

Miasto Skierniewice upowszechnia informacje o projektach i ich efektach przede wszystkim na obszarze ich realizacji oraz na ogólnodostępnej stronie internetowej i profilach społecznościowych. Działania promocyjne są zgodne z wymogami rozporządzenia w sprawie środków informacyjnych i promocyjnych stosowanych przez Państwa Członkowskie odnośnie informacji zwrotnej pomocy z funduszy strukturalnych.

Ożywianie zrewitalizowanych obszarów Miasta

Miasto Skierniewice kontynuuje działania zmierzające do ożywiania zrewitalizowanych obszarów, aby wzmacniać więzi społeczne i poczucie wartości terenu oraz jednocześnie podnosić prestiż obszaru. Modernizacja skierniewickiego zalewu Zadębie, powstanie Muzeum Historycznego Skierniewic czy szereg prac konserwacyjno-remontowych w Parowozowni Skierniewice zwiększyły atrakcyjność terenu, co powoduje przyływ odwiedzających, umożliwiając rozwój turystyki.

Poprawa stanu i promocja obszarów i obiektów uznawanych za reprezentatywne

Dzięki wpisaniu Parowozowni Skierniewice oraz Kościoła św. Jakuba na listę obiektów reprezentatywnych udało się pozyskać środki finansowe z Urzędu Marszałkowskiego na ich rewitalizację. Działania te sprawiły, że zabytki mogą być jeszcze lepiej eksponowane, oraz bezpieczniejsze i bardziej komfortowe do użytkowania czy zwiedzania.

Poprawa stanu obiektów zamieszczonych w gminnej ewidencji zabytków

W latach 2018-2019 wykonano szereg prac konserwatorsko-budowlanych w obiektach zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków. Dzięki tym działaniom poprawiono zarówno wygląd wizualny, jak i techniczny

budynków co pozwoliło na jeszcze lepsze ich eksponowanie, oraz bezpieczniejsze i bardziej komfortowe użytkowanie czy zwiedzanie.

Wykaz obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Skierniewice, w których były prowadzone działania:

- zespół cmentarza rzymsko-katolickiego pw. św. Stanisława (renowacja nagrobków);
- zespół kościoła parafialnego pw. św. Jakuba (remont elewacji);
- zespół Lokomotywni – Parowozownia Skierniewice (prace ratownicze polegające na remoncie zespołu d. stacji wodnej – łaźni z 1858 r.; układu torowego wraz z wymianą układu torowego, remont budynku administracyjno-socjalnego);
- zespół Pałacu Arcybiskupskiego – Pałac Prymasowski (remont I-go piętra);
- budynek Starostwa Powiatowego (remont piwnic, sanitariatów, pomieszczeń biurowych);
- zespół koszarowy – budynek przy ul. Batorego 64C (przebudowa auli);
- budynki mieszkalno-usługowe przy ulicach: Rynek 4, Rynek 5 (przebudowa i nadbudowa budynków);
- budynek handlowy przy ulicy Senatorskiej 5 (remont elewacji).

Rewaloryzacja zabytkowych układów zieleni

W ramach rewaloryzacji zabytkowych układów zieleni zrealizowano szereg prac obejmujących teren zalewu Zadębie oraz zieleńca przy kościele św. Stanisława.

Zalew Zadębie to rekreacyjne serce miasta, które na co dzień odwiedza wielu naszych mieszkańców. Istotne było przeprowadzeniu modernizacji, która znacząco wpłynie na poprawę jakości życia amatorów aktywnego wypoczynku na świeżym powietrzu. Dlatego jednym z najważniejszych działań było stworzenie nowej, ponad czterokilometrowej ścieżki przeznaczonej dla pieszych i rowerzystów. Szeroki na cztery metry trakt został wykonany z asfaltu. Wzdłuż niego powstał szereg nowych elementów tworzących infrastrukturę turystyczną w postaci: czterech punktów sportowych z urządzeniami do treningu (elementy siłowni plenerowych oraz workout) i przestrzenią zabawy dla najmłodszych, dwa punkty widokowe, a ponadto stanęły stoły piknikowe, stojaki na rowery czy stoły do szachów.

W obecnej przestrzeni nie brakuje również miejsc na wspólne grillowanie. Największymi atrakcjami są elektryczny wyciąg do nart wodnych – Wake Park oraz ogromne zjeżdżalnia wraz z zapleczem sanitarnym.

Powyższe działania zostały zrealizowane w ramach projektu „Podniesienie atrakcyjności infrastruktury turystycznej Miasta Skierniewice” (wartość projektu: 8 828 252,20 zł), na który udało się pozyskać dotację w wysokości 5 928 030, 20 zł z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Jednak modernizacja zalewu Zadębie nie zakończyła się wraz z projektem, gdyż dzięki środkom z budżetu obywatelskiego został wybudowany Pumptrack o powierzchni ok. 1000 m² - tor z „muldami” z asfaltową nawierzchnią, składający się z kilkunastu nieregularnych wzniesień oraz zakrętów z profilowanymi bandami. Integralną częścią toru jest plac odpoczynku, wyposażony w wieszak rowerowy, kosze i ławki wyglądem zbliżone do elementów istniejącej ścieżki wokół zalewu Zadębie.

Inwestycja obecnie cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem mieszkańców (pomysł zgłoszony do budżetu obywatelskiego, zdobył rekordową liczbę 540 głosów), korzystają z niego nie tylko rowerzyści, ale i miłośnicy jazdy na rolkach, hulajnogach czy deskach. Pumptrack tętni życiem nawet po zachodzie słońca, ponieważ tor jest w pełni oświetlony. Koszt realizacji projektu ogólnomiejskiego „Skierniewicki Pumptrack” zgłoszonego w ramach Budżetu Obywatelskiego wyniósł 472 tys.

Warto zaznaczyć, że w 2019 roku modernizacja skierniewickiego zalewu otrzymała wyróżnienie w konkursie na najlepiej zagospodarowaną przestrzeń publiczną województwa łódzkiego, w kategorii „Przestrzeń w zieleni”. Plebiscyt jest inicjatywą Towarzystwa Urbanistów Polskich.

Mówiąc o udogodnieniach dla osób uprawiających aktywność fizyczną, warto wspomnieć o projekcie wdrożonym przez Urząd Marszałkowski Województwa łódzkiego „Rowerowe łódzkie”, do którego przystąpiło Miasto Skierniewice. Jest to system wypożyczalni roweru publicznego zorganizowany między Łodzią a Warszawą. W mieście powstało 9 stacji, w tym jedna nad zalewem Zadębie przy ul. Konwaliowej. Dzięki temu mieszkańcy, jak i goście mogą w sposób komfortowy spędzać czas.

Kolejną istotną inwestycją było przeprowadzenie rewaloryzacji zieleńca przy Kościele św. Stanisława, który został przekształcony w skwer im. Błogosławionego Ks. Jerzego Popiełuszki. Była to jedna z bardziej skomplikowanych inwestycji ze względu na konieczność przeprowadzenia wysokospecjalistycznych działań związanych m. in. z ekshumacją, gdyż teren ten był kiedyś częścią pobliskiego cmentarza. Poza skwerem powstały miejsca parkingowe, latarnie oraz elementy małej architektury, z których mieszkańcy mogą korzystać od sierpnia 2019 r.

Na terenach Parku Miejskiego, bulwaru przyjaźni i zieleńca przed dworcem były systematycznie przeprowadzane prace konserwatorsko – pielęgnacyjne:

- koszenie trawników – kilkakrotne w ciągu roku;
- wycinka suchych drzew – w miarę występowania;
- frezowanie karp po wyciętych drzewach;
- przycinanie krzewów żywopłotowych – co najmniej 2-krotne w ciągu roku;
- odchwaszczanie rabat kwiatowych i skupin krzewów – kilkakrotne w ciągu roku;
- obcięcie brzegów trawnika z oczyszczeniem taśm (obrzeży) wzdłuż alejek;
- zamykanie alejek – kilkakrotne w ciągu roku;
- uzupełnianie nasadzeń krzewów, bylin i roślin cebulowych;
- konserwacja "małej architektury" (ławki, mostki) – naprawa, mycie i malowanie.

Zapobieganie degradacji obiektów powojennych i pokolejowych

Podjęto czynności zapobiegające dalszej degradacji zabytkowych obiektów powojennych i pokolejowych. Prestiżowym działaniem w zakresie ratowania zabytków powojennych była rewaloryzacja dawnej izby chorych z przekształceniem w kierunku utworzenia Muzeum Historycznego. Wykonuje się również prace remontowe obiektów parowozowni.

Stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym

W latach 2018-2019 w celu stworzenia mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym Polskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei opiekujące się zabytkową Parowozownią Skierniewice, w tym jego Wiceprezes Zarządu Głównego Judyta Kurowska-Ciechańska – od marca 2019 r. także społeczny opiekun zabytków, podtrzymywali istniejące (niekiedy nawet od ponad 30 lat) oraz nawiązali nowe kontakty z innymi podmiotami działającymi w miejscowościach leżących na szlaku kulturowym Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (Warszawa, Milanówek, Żyrardów, Lipce Reymontowskie, Rogów, Koluszki, Piotrków Trybunalski, Częstochowa). W ramach tej współpracy wymieniono się materiałami promującymi poszczególne kolejowe atrakcje turystyczne, które udostępniano zwiedzającym, a także informowano poprzez stronę internetową i media społecznościowe o wydarzeniach organizowanych przez współpracujące podmioty. Ponadto reprezentanci Polskiego Stowarzyszenia Miłośników Kolei, w latach 2018-2019 uczestniczyli w kilkunastu eventach o tematyce kolejowej w miejscowościach: Warszawa, Żyrardów, Lipce Reymontowskie, Koluszki, Piotrków Trybunalski. Tematyka szlaku kulturowego Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej była także prezentowana przez przedstawicieli PSMK na piknikach i targach turystycznych (Łódź, Nadarzyn, Piotrków Trybunalski, Szczecin, Uniejów, Zabrze) oraz konferencjach naukowych (Rybnik, Sosnowiec, Warszawa).

Wyeksponowanie obiektów rozwoju turystyki i oznakowanie zabytków znajdujących się w rejestrze

W 2018 roku w ramach projektu „Podniesienie atrakcyjności infrastruktury turystycznej Miasta Skierniewice” powstała trasa turystyczna „Jabłusiowy Szlak”, która prowadzi przez miasto od zabytkowego skierniewickiego dworca, aż po rekreacyjne serce Skierniewic – zalew Zadębie. Kierując się śladami miejskiej maskotki, można zobaczyć między innymi lokalne zabytki, najbardziej reprezentatywne ulice czy tereny wypoczynkowe. Przy skierniewickim dworcu stanęła metrowa figura Jabłcusa, a od niej szlak biegnie ulicami: Sienkiewicza, Prymasowską, Piłsudskiego, Senatorską, Rawską, Batorego oraz Strobowską – wprost nad zrewitalizowany skierniewicki zalew, gdzie przy ul. Konwaliowej wita turystów drugi Jabłcuś. Trasę szlaku wzbogacają tablice informacyjne. Ponadto wędrowkę rowerową Jabłusiowym Szlakiem urozmaicają: siłownie plenerowe, platformy widokowe ze stołami i grillem oraz szereg innych atrakcji.

Kontynuacja konkursu na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych

W celu poprawy wizerunku Miasta Skierniewice w latach 2018-2019 kontynuowano konkursy finansujące prace konserwatorskie, restauratorskie i robót budowlane przy obiektach zabytkowych.

W ramach zadania pn. „Ochrona dóbr kultury poprzez dofinansowanie remontów obiektów sakralnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą” Kościół św. Jakuba w Skierniewicach otrzymał łącznie środki w wysokości 145 000 zł, z których zostały przeprowadzone prace polegające na:

- remoncie дренаżu odwadniającego;
- izolacji fundamentów;
- położeniu tynków renowacyjnych cokołów zewnętrznych;
- szyciu murów;
- usunięciu zasoleń i zawilgoceń;
- zbiciu luźnych tynków i oczyszczeniu murów;
- gruntowaniu i wzmocnieniu murów;
- uszczelnieniu obróbek blacharskich;
- ułożeniu nowych tynków wapiennych;
- oczyszczenie pozostałych powierzchni elewacji wraz z gruntowaniem oraz wzmocnieniem podłoża;
- malowanie tynków zewnętrznych.

Powyższe działania przyczyniły się do przywrócenia obiektowi jego wartości historycznej, estetycznej, a także zabezpieczyły przed zniszczeniami.

W ramach kontynuacji konkursów również Polskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei w 2019 roku otrzymało środki na roboty budowlane przy najstarszym obiekcie zespołu Parowozowni Skierniewice – dawnej stacji wodnej z 1858 r. (od 1884 r. łąźni). Z pozyskanych funduszy, w kwocie 25 000 zł, przeprowadzono prace:

- rozbiórkowe – dach z obróbkami, kominy, tynki;
- ciesielskie dachu;
- odgrzybieniu połączeń dachowych wraz z konstrukcją nośną dachu;
- pokrywce dachu wraz z orynnowaniem i odwodnieniem.

Powyższe niezbędne działania ratownicze przyczyniły się do powiększenia możliwości wystawienniczych i poszerzenia zdolności do organizowania kolejnych, bardziej złożonych projektów kulturalnych, oraz uchroniły najstarszy budynek w Skierniewicach przed postępującymi zniszczeniami.

Kontynuacja opracowania wirtualnej informacji o atrakcjach Skierniewic

W celu upowszechniania dziedzictwa kulturowego Skierniewic w przestrzeni wirtualnej powstała gra interaktywna, którą każdy może pobrać na swój telefon. Dzięki aplikacji „Jabłcuś na tropie” przemierzanie szlaku turystycznego dodatkowo wzbudza ducha rywalizacji podczas odkrywania kolejnych przestrzeni miasta. Aplikacja została wyróżniona w prestiżowym ogólnopolskim plebiscycie „Róża Regionów”.

Ponadto publikowane były informacje o zabytkach i wydarzeniach kulturalnych na stronie internetowej Miasta.

Promocja zabytków Miasta Skierniewice

Miasto Skierniewice promuje obiekty zabytkowe, by stały się cennymi w poczuciu społeczności lokalnej. Sprzyjają temu przeprowadzane między innymi prace remontowe oraz organizowane konkursy wiedzy o tożsamości lokalnej. W 2018 roku powstał Punkt Informacji Turystycznej i Kulturalnej, który mieści się w holu Centrum Kultury i Sztuki przy ul. Reymonta 33. Pomieszczenie przeszło gruntowny remont, by zyskać nowoczesny wygląd i stać się miejscem przyjaznym zarówno turystom, jak i mieszkańcom Skierniewic. W Punkcie Informacji Turystycznej zostały zebrane wszelkie informacje dotyczące tras turystycznych i miejsc wartych odwiedzenia podczas pobytu w mieście.

Działanie II – Kreowanie poczucia tożsamości regionalnej

Kształtowanie poczucia tożsamości regionalnej z całą pewnością wpływa na zacieśnianie więzi społeczności lokalnej i poczucia własnej wartości. Miasto Skierniewice na kanwie bogatej historii i tradycji kultywuje swoje walory niematerialne i wartości materialne.

Zadania:

Kształtowanie tożsamości miejsca

Miasto Skierniewice kreuje przestrzeń przyjazną mieszkańcom w oparciu o cenne dziedzictwo kulturowe. W 2018 z okazji stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości stworzono kampanię promocyjną „Jestem dumny”, której tematem były losy sześciu bohaterów z różnych okresów historii Skierniewic. Kreacja wizerunków dokonywała się z jednej strony w oparciu o istniejące źródła (dokumenty, wspomnienia, fotografie, konsultacje), z drugiej – z użyciem współczesnych technik narracyjnych. Efektem prac było powstanie sześciu fabularyzowanych animacji ukazujących losy poszczególnych bohaterów oraz serii spektakli ulicznych mających charakter performatywny. 6 animacji obejrzano ponad 61000 razy. Materiały udostępnione w mediach społecznościowych

wywołały 1250 reakcji, animacje udostępniono ponad 550 razy. Działania wsparte były elementami wizualnymi, które na stałe wpisały się w tkankę miejską – profesjonalny mural zdobiący budynek w sąsiedztwie Muzeum Historycznego Skierniewic.

Ważnym wydarzeniem w 2019 r. było otwarcie wystawy stałej Muzeum Historycznego Skierniewic pt. „Dzieje Skierniewic”. Wystawa jest oryginalną formą odpowiedzi na pytania o miejsce i rolę Skierniewic w historii politycznej, społecznej i kulturowej Polski w kolejnych okresach dziejów miasta. Szczegóły dot. wystawy znajdują się w katalogu dostępnym w wersji drukowanej w Muzeum oraz w wersji elektronicznej na stronie internetowej muzeum.

Promocja wielokulturowości – kreowanie obszaru wielu kultur

Miasto Skierniewice w latach 2018-2019 kontynuowało wydawanie publikacji mających na celu ożywienie pamięci o dynamicznym życiu kulturalnym Skierniewic. Kreowanie szlaku wielu kultur ma stanowić impuls do działań edukacyjnych będących formą dialogu między pokoleniami i kulturami oraz między przeszłością a obecnym obliczem kulturalnym miasta.

Kontynuacja cyklicznej organizacji Święta Kwiatów, Owoców i Warzyw

W latach 2018-2019 kontynuowano organizację Święta Kwiatów, Owoców i Warzyw. Wydarzenie od dziesięcioleci przyciąga do Skierniewic setki tysięcy gości z całego świata. Koncerty największych gwiazd polskiej i europejskiej sceny muzycznej stanowią tylko tło dla serca wydarzenia, pełnego niepowtarzalnych smaków i zapachów. Stałym punktem imprezy są targi ogrodniczo-rolne, na których można m.in. zapoznać się z dorobkiem naukowym znanego na całym świecie skierniewickiego Instytutu Ogrodnictwa. Święto to także wielki kiermasz ogrodniczy, gdzie w sprzedaży dostępne są niespotykane nigdzie indziej odmiany kwiatów, owoców i warzyw – a wszystko przy wyjątkowej gościnności Skierniewiczian.

W 2019 roku skierniewickie wydarzenie otrzymało Patronat Narodowy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w Stulecie Odzyskania Niepodległości. To wielki zaszczyt dla organizatorów i wyróżnienie dla miasta, a zarazem dowód na to, że skierniewickie święto na stałe zagościło na mapie ogólnopolskich wydarzeń kulturalnych.

Coroczna impreza ma bardzo duży wpływ na wzmacnianie więzi społecznych i kultywowanie tożsamości. Prowadzona inicjatywa rozsławia Skierniewice jako Stolicę Nauk Ogrodniczych w kraju i za granicą.

Promocja imprez kulturalnych opartych na dziedzictwie kulturowym

W celu identyfikacji mieszkańców z kulturą regionu były prowadzone działania promocyjne organizowanych imprez kulturowo-folklorystycznych, takich jak: m.in. noc muzeów, dni otwarte w parowozowni, śniadania na trawie w parku. Miasto przedstawiało również informacje o tradycyjnych potrawach serwowanych przez lokalnych praktyków kulinarnych uczestnikom imprez kulturalnych. Odbывające się imprezy były promowane na terenie Miasta Skierniewice, województwa łódzkiego, w kraju i za granicą m.in. w miastach partnerskich.

Kreowanie pamiątek regionalnych

Miasto Skierniewice stale zwiększa swoją ofertę gadżetów promocyjnych. Asortyment stał się różnorodny, dostosowany do potrzeb mieszkańców oraz turystów w różnym wieku i o różnych wymaganiach. Pojawiały się oryginalne pamiątki np. miód pszczeli, jak również gadżety produkowane masowo, które można zakupić w punkcie informacji turystycznej w Centrum Kultury i Sztuki (długopisy, kubki ceramiczne, kubki termiczne, smycze, koszulki, breloki, notesy, kalendarze, zakładki do książek, torebki np. w kształcie owoców).

Najczęściej stosowanymi narzędziami w promowaniu wizerunku miasta są różnego rodzaju foldery, pocztówki, katalogi, filmy promujące miasto, plakaty.

Inspiracją do tworzenia pamiątek były postacie związane z miastem. W 2018 r. została zorganizowana akcja pt. „Jestem dumny” utworzona z okazji stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości, której tematem są losy sześciu bohaterów z różnych okresów historii Skierniewic. Znalazły się nazwiska jak: Irena Repp, Jan Koziatowski, Anna Olszewska, Marian Pyziak, Artur Wittenberg oraz Stanisław Grabowski. Kreacja wizerunków dokonywała się z jednej strony w oparciu o istniejące źródła (dokumenty, wspomnienia, fotografie, konsultacje), z drugiej – z użyciem współczesnych technik narracyjnych. W ramach akcji zostały przygotowane pakiety promocyjne składające się z broszur, koszulek i przypinek.

Wpisywanie specjalów lokalnych na ministerialną listę krajowych produktów regionalnych i promocja produktów regionalnych

Lokalnym specjalem wpisanym na listę produktów tradycyjnych prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest ciasto skierlotka. Decyzją Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej zostało przedłużone prawo ochronne znaku towarowego nr 213333 do sierpnia 2027 roku. Przysmak jest serwowany podczas Święta Kwiatów, Owoców i Warzyw.

Edukacja regionalna mieszkańców

Zachowanie i propagowanie dziedzictwa odbywa się przy współudziale społeczności lokalnej. Dlatego są kontynuowane działania w celu propagowania wiedzy o zabytkach i zasadach ochrony. Umacnia to w mieszkańcach poczucie tożsamości poprzez identyfikowanie się ze specyfiką i odrębnością lokalnej. Szczególną uwagę zwraca się na edukację w zakresie dziedzictwa kulturowego począwszy od szkół, gdzie dzieci i młodzież zachęca się do poznawania historii swojego najbliższego miejsca zamieszkania. Kontynuowane są działania edukacyjne prowadzone m.in. przez Muzeum Historyczne Skierniewic, Towarzystwo Przyjaciół Skierniewic, Polskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei. Urząd Miasta organizuje wystawy poświęcone kulturze. Prace artystów i laureatów są prezentowane w plenerze i instytucjach kultury, działania te sprzyjają identyfikacji mieszkańców z regionem, podnoszą świadomość o zabytkach regionu i doskonale je promują.

Działanie III – Rozwój turystyki w oparciu o walory krajobrazowe i historię obszaru

Rozwój turystyki w oparciu o zabytki pozwoli na ożywienie obszaru Miasta Skierniewice, zwiększy liczbę miejsc pracy i wpłynie na rozwój gospodarczy Miasta. W obecnych procedurach wykorzystanie zabytków na potrzeby turystyczne, edukacyjne i społeczne jest wymogiem w staraniu się o unijne dotacje.

Zadania:

Wykreowanie markowego produktu „Skierniewice wizytówką regionu”

„Skierniewickie spotkanie z historią i kulturą” to produkt turystyczny, nad którym czuwało Towarzystwo Przyjaciół Skierniewic. Systematycznie realizowało postawione cele związane z działaniem na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego Skierniewic poprzez organizowanie wystaw i wykładów historycznych. Dzięki temu przybliżono mieszkańcom dzieje skierniewickich rodów.

Ponadto pod patronatem TPS zawiązał się Skierniewicki Klub Genealogów, który organizował szereg spotkań i warsztatów. Uczestnicy dowiedzieli się w jaki sposób rozpocząć badania nad historią swojej rodziny, jak budować drzewa genealogiczne czy z jakich narzędzi korzystać badając korzenie swych rodowodów.

Ochrona obiektów kolejnictwa i ich wykorzystanie na cele turystyczne poprzez utworzenie szlaku zabytków kulturowych

W ramach działań naprawczych, ochronnych i promocyjnych zabytków kolejnictwa przeprowadzane są remonty obiektów, organizowane są wystawy przedstawiające historię regionu. Opracowanie dotyczące promocji zabytków kolejnictwa aktywne jest na stronach Archiwum Państwowego. Prowadzona inicjatywa znacznie podnosi edukację regionalną i znajomość historii kolejnictwa.

Współpraca z organizacjami dająca szansę odnowy zabytków na szlakach kulturowych

Miasto Skierniewice w latach 2018-2019 prowadziło współpracę m. in. z: instytucjami kultury, Towarzystwem Przyjaciół Skierniewic, Skierniewickim Klubem Genealogów, Polskim Stowarzyszeniem Miłośników Kolei czy Stowarzyszeniem Tradycji 26. Skierniewickiej Dywizji Piechoty.

Powyższe organizacje otrzymywały wsparcie finansowe na kwotę 60 000 zł w ramach realizacji zadania publicznego z zakresu:

- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego – adaptacja zabytkowych obiektów do celów muzealnych i realizacji projektów kulturalnych;
- podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości i świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej – ochrona miejsc pamięci narodowej.

Dzięki otrzymanym środkom udało się przeprowadzić szereg prac rewitalizacyjno-adaptacyjnych, tj.:

- zakup gablot muzealny do Bramy Parkowej;
- przegląd układu torowego wraz z wymianą układu torowego w Parowozowni Skierniewice;
- odrestaurować zabytkowe nagrobki oraz nagrobki osób zasłużonych dla miasta Skierniewice na cmentarzu św. Stanisława.

9. PODSUMOWANIE

Należy stwierdzić, iż Miasto Skierniewice realizuje zadania z uwzględnieniem założeń programowych Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2022. W omawianym okresie został podjęty szereg inicjatyw związanych z dbałością o ochronę dziedzictwa kulturowego. Stworzono warunki dla realizacji ochrony zabytków, a prowadzone działania wpłynęły na wzrost zainteresowania nie tylko cennymi obiektami, ale także historią i kulturą Miasta Skierniewice.

Działania prowadzone w ramach „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami” są na bieżąco konsultowane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami właściwymi we wskazanym obszarze.